

Ірына Піваварчык

Гродна

Рэлігійная культура этнаканфесійнай электроннай камунікацыі

У сучасным інфармацыйным свеце інтэрнэт-камунікацыя займае не проста важнае значэнне, яна становіцца асноўным рэпрэзэнтантам зменаў у грамадстве, у ёй знаходзяць выражэнне новыя формы ўзаемадзеяння ў грамадстве. Паводле меркавання Алены Гарошкі, інтэрнэт-прастора выступае як адна з формаў існавання інфармацыйна-камунікатыўнага грамадства, уяўляе сабой пэўную “сілавую канструкцыю”, створаную людзьмі, іх сацыяльнымі, культурнымі і камунікатыўнымі практыкамі¹. Інтэрнэт стаў пляцоўкай не толькі для рэалізацыі асноўных камунікатыўных патрэбаў чалавека, але і месцам асэнсавання і даследавання новых формаў сацыяльных інтэракцый, сацыяльнага канструявання і праектавання рэальнасці, у тым ліку яе каштоўнасна-нарматыўнай сферы.

Інтэрнэт выступае асноўным інфармацыйным каналам, дзе з’яўляюцца і цыркулююць навіны пра рэлігійнае жыццё ў Беларусі. Змешчаныя ў сеціве паведамленні на рэлігійную тэму вядуць да ўзнёснення спонтаннага тэкстаў, створаных не прафесійнымі журналістамі ці прадстаўнікамі кліру, а радавымі грамадзянамі, якія прымаюць актыўны ўдзел у арганізацыі анлайн-дыскусій. Тэксты маюць найбольшую цікавасць для даследавання рэлігійнасці, рэлігійнай культуры, бо яны “нясуць у сабе не падпарадкаваныя знешняму ўздзеянню зместавыя і іншыя характарыстыкі, аналіз якіх можа быць найбольш пладавітым”². У якасці аб’екта даследавання мы выбралі тэксты інтэрнэт-каментароў да рэлігійных артыкулаў, пакінутыя наведвальнікамі TUT.by – беларускага інфармацыйна-сэрвіснага інтэрнэт-партала, які выступае дыскусійнай пляцоўкай па многіх, у тым ліку рэлігійных праблемах.

Мэта працы заключаецца ў выяўленні этнаканфесійнай культурнай спецыфікі ўспрыняцця падзей, якая адлюстроўваецца ў камен-та-

¹ Е. Горошко, *Интернет-жанр и функционирование языка в Интернете: попытка рефлексии* [в:] *Жанры речи*, вып. 6, Саратов, 2009, с. 21.

² В. Хруль, *Религиозное сознание аудитории СМИ: тексты самовыражения массы как объект анализа* [в:] “Вестник Московского университета”, сер. 10, Журналистика, № 1, 2011, с. 104.

рах. У полі зроку – вывучэнне камунікатыўных паводзін моўнай асобы паводле рэлігійнай/канфесійнай прыналежнасці, камунікатыўная арыентаванасць удзельнікаў віртуальнага дыялогу на выяўленне існавання/неіснавання рэлігійных супярэчнасцей: светапоглядная нецярплівасць, рэлігійны плюралізм, верацярпімасць і іх выражэнне ў спантаннай маўленчай дзейнасці камунікантаў. Дадзены аспект мяркуе апісанне камунікатыўных паводзін моўнай асобы, характэрных для яе стратэгий і тактык вядзення дыялогу. Вынікі даследавання тэкстаў “самавыражэння масы” (Віктар Хруль) дапоўняць сацыялагічныя даследаванні ў трактаванні рэлігійнасці беларускага грамадства, у разуменні істотных характарыстык рэлігійнага сегменту свядомасці інтэрнэт-аўдыторыі.

Улічваючы факт, што сучасная Беларусь з’яўляецца поліканфесійнай дзяржавай, лічым неабходным каратка спыніцца на рэлігійнай сітуацыі ў краіне. Актыўнае рэлігійнае адраджэнне Беларусі (1990–2000 гг.) садзейнічала ўзмацненню рэлігійнасці насельніцтва, узростанню ролі традыцыйных хрысціянскіх канфесій – праваслаўя і каталіцызму – адраджэнню іўдаізму, лютэранства, ісламу.

Паводле дадзеных Апарата ўпаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей, у краіне на 01.07.2017 г. зарэгістравана 26 рэлігійных канфесій і напрамкаў¹. Агульная колькасць рэлігійных арганізацый дасягнула 3488. Вядучую ролю ў рэлігійным жыцці краіны адыгрывае Беларуская праваслаўная царква, якая аб’ядноўвае 1681 абшчыну, 15 епархій. Католікі складаюць 14,5% насельніцтва Беларусі (звыш 1,4 млн. чалавек), у склад РКЦ уваходзяць 4 епархіі і 496 абшчын. Пратэстанцкія рэлігійныя арганізацыі прадстаўлены 1033 абшчынамі, лютэранскія – 27, іўдзейскія – 52 абшчынамі. Такім чынам, рэлігійнае жыццё Беларусі характарызуецца канфесійнай разнастайнасцю, уяўляе сабой складаную сістэму адносін².

Каб усебакова вывучыць і прааналізаваць рэлігійнасць і рэлігійную сітуацыю, у Беларусі рэгулярна праводзяцца сацыялагічныя апытанні. У 2011 г. Цэнтрам рэлігіязнаўчых даследаванняў факультэта філасофіі і сацыяльных навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта было распрацавана і ў 2012–2015 гг. праведзена маштабнае комплекснае даследаванне рэлігійнасці насельніцтва краіны. У ходзе даследавання былі атрыманы наступныя вынікі размеркавання па веравызнанні беларускіх грамадзян: рэлігійнымі на працягу перыяду 2000–2010-х гг. сябе лічаць ад 60 да 70% насельніцтва, да праваслаўных сябе адносяць каля 86%, да католікаў – каля 12%, каля 2% грамадзян адносяць сябе да іншых канфесій і рэлігій³. Узровень рэлігійнасці

¹ Інфармацыя о конфессиональной ситуации в Республике Беларусь [online], <http://www.belarus21.by/Articles/1439296790> [доступ: 23.04.2018].

² Церковь и религия [online], http://president.gov.by/ru/society_ru/ [доступ: 23.04.2018].

³ С. Карасева, Е. Шкурова, И. Шатравский, А. Доманская, М. Казмирук, *Некоторые особенности религиозного населения Беларуси (по материалам исследования*

ў краіне сярэдні: па дадзеных на 2006–2008гг., прыкладна 50–60% насельніцтва заявілі пра сваю рэлігійнасць, а 12,3% лічаць сябе нерэлігійнымі¹.

Тым не менш, Леанід Землякоў сцвярджае, што характэрнай асаблівасцю рэлігійнай сітуацыі ў Беларусі з’яўляецца разрыў паміж дэклараваннем рэлігійнасці і практыкай. Нізкі ўзровень царкоўнай дысцыпліны сведчыць пра прыярытэт знешняй рэлігійнай формы паводзін над унутраным зместам, нізкую ступень уцягнутасці ў рэлігійную сістэму: сярод апытаных праваслаўных вернікаў толькі 18% пастаянна наведваюць царкоўныя службы, не ходзяць – 16,8%, наведваюць зрэдку – 65,2%. Сярод католікаў пастаянна наведваюць царкоўныя службы 50,5%, наведваюць 6,6%, наведваюць зрэдку 42,9%. На думку даследчыка, рэальны ўзровень рэлігійнасці насельніцтва Рэспублікі Беларусь значна ніжэйшы за заяўлены².

Рэлігійнасць у Беларусі з’яўляецца арганічнай часткай грамадскага жыцця, мае вялікі ўплыў на фарміраванне каштоўнасных прыярытэтаў грамадзян. Так, працэнт разводаў сярод рэлігійнага насельніцтва нізкі – 9,4%, у цэлым па Беларусі ён складае каля 30%³.

У даследаваннях вучоных, палітыкаў, журналістаў канстатуецца факт, што для інфармацыйнага грамадства характэрны крызіс чалавека, выкліканы працэсамі секулярызацыі і атэізму. Тым не менш, вядучы нямецкі тэалаг Ф.В. Граф сцвярджае, што ў сучасную эпоху “расце кампенсатарна-стабілізуючая надзея на Бога”, а пачатак ХХІ ст. з’яўляецца часам “рэлігійнай прадуктыўнасці”⁴.

Сучасныя міжканфесійныя адносіны ў Беларусі даследчыкі характарызуюць як “адносна стабільныя”, “носяць дастаткова спакойны характар”, аднак адзначаюць адсутнасць актыўнага ўзаемадзеяння рэлігійных арганізацый з іншымі канфесіямі⁵.

Вывучэнню класічных маўленчых жанраў прысвечана шмат прац расійскіх і замежных даследчыкаў. Новая камунікатыўная прастора відазмяніла форму зносін паміж людзьмі, што знайшло адлюстраванне ў жанравай сістэме інтэрнэт-дыскурса. Асабліва ярка камунікатыўная

“Типология религиозности в современной Беларуси”, 2012–2015 гг.), “Философия и социальные науки” 2016, № 1, с. 84.

¹ Ibidem.

² Л. Земляков, Н. Щёкин, *Государственно-конфессиональная политика в Республике Беларусь*, “Социологический альманах” 2013, № 4, с. 223–224.

³ С. Карасева, *op. cit.*, с. 87.

⁴ Гл.: Ю. Ореханов, “Patchwork-religiosität” – “лоскутная религиозность”: особенности изучения явления в современном немецком контексте, “Вестник ПСТГУ: Богословие. Философия” 2015, вып. 6 (62), с. 100.

⁵ Е. Шкурова, *Динамика межконфессиональных отношений в Республике Беларусь: социологический анализ* [в:] *Социологическая наука и образование: состояние, проблемы и перспективы развития: материалы междунар. науч. конф., посвящ. 20-летию институционализации социол. образования в Беларуси, открытию отд. и кафедры социологии в БГУ, Минск 2010*, с. 183.

актыўнасць моўнай асобы праяўляецца ў жанры інтэрнэт-каментара. Інтэрнэт-каментары адносяцца да другасных тэкстаў, крыніцай-стымулам да іх узнікнення з'яўляецца адзін і той самы тэкст. Аднак нягледзячы на дадзены факт, паведамленні, рэакцыі чытачоў на заяўлены стымул самыя разнастайныя. Каментары сталі настолькі звыклым і неабходным атрыбутам інтэрнэт-камунікацыі, што ўсё больш карыстальнікаў могуць сказаць, што чытаць каментары бывае больш цікава, чым сам пост.

Актыўны зварот да дыскурсіўнай практыкі каментавання выклікаў цікавасць да вывучэння каментароў у аспекце розных напрамкаў лінгвістыкі. Мы не будзем падрабязна спыняцца на сучасных даследаваннях інтэрнэт-каментароў, адзначым толькі некаторыя з аспектаў дадзенай з'явы. Сучасныя даследчыкі разглядаюць жанр з пункту гледжання яго структуры, лінгвістычнага прызначэння, узаемадзеяння з зыходным тэкстам і з іншымі выказваннямі. Сярод лінгвістаў адзначым працы Таццяны Сцексавай, П.В. Кошала, Е. Вежнавец, прысвечаныя аналізу інтэрнэт-каментароў як жанру сеткавай камунікацыі. Т. Сцексава вызначае жанр інтэрнэт-каментара па камунікатыўнай мэце як ацэначна-імператыўны, у якім аўтарамі і адрасатамі тэксту становяцца самі стваральнікамі каментароў, па камунікатыўным мінулым ён уяўляе сабой рэакцыю на карнявы пост, па камунікатыўным будучым жанр арыентаваны на далейшую камунікацыю. Моўнай асаблівасцю жанру з'яўляецца выкарыстанне размоўнага стылю з элементамі прастамоўя, прыёмаў экспрэсіі і эматыўнасці¹. Жанр інтэрнэт-каментара рэпрэзентуе ў віртуальнай прасторы прыватна-публічную асобу, самавыражэнне якой заснавана на каштоўнасцях арыентаваных камунікатыўных паводзінах, на выражэнні прыватнай пазіцыі чалавека як члена соцыума.

Мы звярнуліся да практыкі інтэрнэт-каментавання на вядучым інфармацыйным партале навінаў Беларусі – TUT.by, які па статыстыцы каталога Google Analytics пабіў рэкорд па колькасці праглядаў навін усіх паддаменаў – 129,3 млн (дадзеныя на студзень 2018 г.)². Кантэнтны змест мае выразную структуру і ярка выражаны інстытуцыйны характар, навіны на сайце падзелены на адпаведныя рубрыкі згодна з тэматыкай. На сайце для атрымання магчымасці пакінуць каментар неабходна зарэгістравацца, вядзецца статыстыка наведвання, мадэратары сочаць за захаваннем правіл форуму. Пакінуць каментары да навін могуць толькі зарэгістраваныя карыстальнікі партала, што, з аднаго боку, абмяжоўвае колькасць каментароў, а з другога – павышае адказнасць каментатараў за прадстаўленыя на афіцыйнай пляцоўцы матэрыялы. Дзякуючы высокай папулярнасці камунікацыйнага партала

¹ Т. Стексова, *Комментарий как речевой жанр и его вариативность*, “Жанры речи” 2014, №1–2, с. 81–88.

² <https://tutby.com/history/> [доступ: 20.03.2018].

TUT.by і адпаведна высокай колькасці наведвальнікаў, посты ўтрымліваюць многа каментароў (іх колькасць можа перавышаць тысячу на адзін пост), што дае багатую крыніцу для лінгвістычнага аналізу.

Рэлігійная тэматыка ў розных зместавых праяўленнях – дастаткова рэгулярная з’ява ў кантэнце інфармацыйнага партала TUT.by. За перыяд студзень–люты 2018 г. на партале былі размешчаны 32 артыкулы на рэлігійную тэму. У полі нашай увагі ўключаны артыкулы, якія суправаджаюцца не менш як 30 каментарамі. Сярод 2 438 каментароў, змешчаных да 17 артыкулаў, найбольшую колькасць выклікалі публікацыі *Ислам – лучшее, что случилось в моей жизни. Мусульманки рассказывают про красоту, стиль и веру*, апублікаваны за 26 студзеня, мае 49465 праглядаў і 328 каментароў¹; *С кем нельзя венчаться православным, и в каких случаях разводиться. Новые церковные правила в вопросах и ответах*, дата публікацыі – 2 снежня, рэйтынг 21292 прагляды, 185 каментароў, што само па сабе паказвае пра ўвагу да рэлігійнай сферы карыстальнікаў інтэрнэту². Непасрэдна матэрыялам даследавання паслужылі 493 тэксты інтэрнэт-каментароў, якія ўяўляюць сабой рэплікі да названых вышэй артыкулаў, ствараюць сеткавы дыялог.

Найбольш вострую дыскусію і шырокае абмеркаванне выклікаў матэрыял *С кем нельзя венчаться православным, и в каких случаях разводиться. Новые церковные правила в вопросах и ответах*, у якім аб’ектам каментароў стаў прыняты 1 снежня 2017 года на Архірэйскай сходзе Рускай праваслаўнай царквы дакумент *О канонических аспектах церковного брака*³. Згодна з дакументам, РПЦ не будзе вянчаць людзей, якія былі ў шлюбе больш за тры разы, пры гэтым улічваюцца не толькі царкоўныя шлюбы, але і запісаныя ў органах загса.

Спонтанныя тэксты-каментары, у якіх аб’ектывізуюцца ўяўленні шараговых носьбітаў мовы аб рэлігійнасці, рэлігійнай талерантнасці, лічым мэтазгодным апісаць праз камунікатыўныя паводзіны моўнай асобы і характэрныя для яе камунікатыўныя стратэгіі і тактыкі вядзення дыялогу. Даследаванні такога роду пакуль нешматлікія, у расійскім і замежным мовазнаўстве аўтараў цікавяць стратэгіі камунікатыўных паводзін у палітычнай камунікацыі, дастаткова дэталёва апісаны канфліктныя стратэгіі, але камунікатыўныя паводзіны моўнай асобы ў рэлігійнай камунікацыі не становіліся прадметам спецыяльнага даследавання⁴. Такім чынам, у працы ўвага засяроджваецца на найбольш рэлевантных для даследавання падыходах: вывучэнне моўнай асобы

¹ <https://lady.tut.by/news/life/578385.html> [доступ: 20.03.2018].

² <https://news.tut.by/society/571384.htm> [доступ: 20.03.2018].

³ <http://www.patriarchia.ru/db/text/5075384.html> [доступ: 20.03.2018].

⁴ В. Каменева, *Интернет-комментарий к англоязычным статьям политической и культурной тематики. Коммуникативные цели*, “Политическая лингвистика” 2016, вып. 1 (55), с. 15–19.

праз выкарыстання ў працэсе камунікацыі стратэгіі і тактыкі. Праведзены аналіз дазволіў выдзеліць асноўныя камунікатыўныя стратэгіі – самаідэнтыфікацыі як вербальнае маркіраванне сацыяльнай ідэнтычнасці і дыскрэдытацыі рэлігіі.

У фокусе сучасных лінгвістычных даследаванняў – паняцце ідэнтычнасць, самаідэнтыфікацыя чалавека. У сучаснай лінгвістычнай навуцы пад тэрмінам *самаідэнтыфікацыя* разумеецца ўсвядомленае або неўсвядомленае вербальнае і невербальнае маркіраванне ідэнтычнасці, г. зн. прыналежнасці ці непрыналежнасці моўнага суб'екта да якой-небудзь групы/катэгорыі, да якога-небудзь класа/узроўню/тыпу людзей¹. У даследаваннях праблематыкі самаідэнтыфікацыі вучоных прыцягвае вывучэнне вербальных паводзін асобы, адлюстраванне ў маўленні прыватнай і калектыўнай ідэнтычнасці, канструяванне асобы ў розных тыпах дыскурсу, спецыфіка рэпрэзентацыі нацыянальнай ідэнтычнасці ў медыядыскурсе.

Маўленчая стратэгія самаідэнтыфікацыі ў рэлігійным дыскурсе накіраваная на ўсведамленне еднасці з аднаверцамі і іх адрознення ад іншых, г. зн. на выяўленне самаідэнтыфікацыі. Ідэнтыфікацыя – працэс выяўлення самабытнасці, унікальнасці, непадобнасці групы вернікаў на іншыя групы.

Камунікатыўная стратэгія самаідэнтыфікацыі рэалізуецца праз фарміраванне апазіцыі “свой–чужы”, у выніку чаго індывід вызначае сябе як прадстаўніка пэўнай групы, для якой характэрны аднолькавыя з аўтарам прыкметы, ці адмяжоўвае сябе ад групы непадобных да яго людзей, дзякуючы чаму адбываецца фарміраванне сацыяльнай ідэнтычнасці.

Аднак у міжканфесійным фармаце дыскурсу спантаных інтэрнэткаментароў апазіцыя “свой–чужы” можа губляць ярка выражаны бінарна-ацэначны характар. Яна невыразна кладзецца на структуру рэлігійных выказванняў, таму больш карэктна гаварыць пра апазіцыю “свой”–“іншы”, бо культурнае, гістарычнае і моўнае ўзаемадзеянне паміж канфесіямі настолькі моцнае, што ў рамках нашага даследавання не можа весціся гаворка пра рэлігійную нецярпімасць прадстаўнікоў розных веравызнанняў.

Роля “свайго” зводзіцца да рэпрэзентацыі значэння адзінства грамадства, выкарыстоўваецца з мэтай стабілізацыі і падтрымкі існуючага тыпу канфесійных адносін. У плоскасці рэлігійных “сваіх” хоць і адбываецца падзел на аднаверцаў (“сваіх”) і іншаверцаў (“чужых”), аднак мяжа паміж імі размываецца або назіраецца расцягванне сваіх граніц на прастору “чужога”.

¹ М. Лаппо, *Самоідентификация: прямое, косвенное эксплицитное и косвенное имплицитное описание идентичности говорящим субъектом*, “Вестник Томского государственного университета” 2013, № 372, с. 28.

Моўнымі сродкамі выражэння стратэгіі рэлігійнай самаідэнтыфікацыі выступаюць апазіцыі “вера – не вера”, “канфесія – соцыум”. Як паказаў аналіз, інтэрнэт-камуніканы найбольш актыўна разважаюць пра канфесійную прыналежнасць “сваю” і “іншага”, дэманструюць здольнасць “ужывацца ў светапогляд” іншага, талерантнае стаўленне да вернікаў іншых канфесій. Характэрна, што ва ўзаемаадносінах паміж прадстаўнікамі розных канфесій рэлігійныя адрозненні палягаюць у галіне дэкларатыўных ведаў (“я ведаю, што ёсць розніца”), на практыцы пераважае ўяўленне аб кааперацыі, адзінстве соцыума, г. зн. усведамленне таго, што ёсць у рэальным жыцці і прыдатна для культуры паўсядзённасці.

Акрамя названых вышэй журналісцкіх артыкулаў, уключым у якасці матэрыялу для аналізу пост аднаго з аўтараў, які выклікаў рэзананс і быў актыўна пракаментаваны карыстальнікамі. Сэнс поста ў наступным:

Bobenskiy: *А что с крещением ребенка? У нас, в Гродненской епархии отказываются крестить ребенка, за то, что крестная мама будет католичкой!!! И не просто отказывает, а запретила всем церквям в области!)*.

Міжрэлігійны дыялог сярод аўтараў зварочваецца вакол актуальных праблем – рэлігійнага шлюбу і хросту (гэтае пытанне было паднятае аўтарам поста ў чаканні, што ўдзельнікі дыскусіі яго захочуць пракаментавачь). Заўважым, што ў прыкладах захоўваецца арфаграфія і пунктуацыя аўтараў.

Аксиния Шинкарёва: *Моя крестница родилась преждевременно. Находилась в тяжёлом состоянии в реанимации. Я, православная, стала крёстной, а крёстным стал лечащий врач, католик. Батюшка ему сам предложил, доктор согласился.*

Tokarevich_Ivan: *Все зависит от батюшки. Мы, когда с женой венчались, не соблюли некоторые правила. На что батюшка ответил: “Вы же хотите венчаться? Так я буду молиться за ваши грехи и незнания!” Вот оно, настоящее доверие и вера!!!... Не вижу проблем между “православные-католики”! Все веруют в одного Бога, просто, у них разные подходы. Главное-что бы Бог был в сердце! Независимо от конфессий! ...*

outy: *Более того, мы свою дочь крестили в костеле, а крестные мама и папа были православными. И никаких возражений или отказов не было. Только один раз ксёндз спросил, может быть есть кто-то из католиков, кто может быть крестным. Но у нас такого варианта не было. И более того, в костеле нет какой-то таксы за проведение крещения. О деньгах никто не заводил разговор со стороны костела... В православном храме за крещение где-то 60 р. нужно выложить в обязательном порядке.*

Shiki-Miki: *У меня в семье муж и дети католики, а я одна православная.*

Prohojij: *Я сам (католик) крестил в церкви (правда давно, та же Гродненская епархия), кума православная, из Краснодара. В итоге крестник женился на польке, венчался в костёле. Свои дети воспитаны в католичестве, хотя жена была православная.*

Дастаткова высокі паказчык тэкстаў сведчыць пра тое, што адчужанасць па канфесійнай прыкмеце сярод наведвальнікаў сайта практычна нівеліруецца, рэлігійныя адносіны выступаюць фактам паўсядзённага жыцця. У дыялогах удзельнікаў пераважае ўстаноўка на міжканфесійную згоду, спасылка на ўласны вопыт, а не на веру ці рэлігійныя догмы, а канфесійныя адрозненні не ўплываюць на ўзаемаадносіны ў іх акружэнні.

Апазіцыя “свой–чужы” атрымлівае сваю рэалізацыю ў супастаўленні “вера – не вера”, калі прыхільнікі розных канфесій супрацьпастаўляюцца іншым членам грамадства па прыкмеце веры. “Чужы” ў каментарых – прадстаўнік без веры, атэіст, які адмаўляецца прызнаваць любое рэлігійнае вучэнне, не прызнае рэлігійных каштоўнасцей. Тэксты такіх аўтараў пабудаваны на супрацьпастаўленні свецкай і рэлігійнай пазіцыі, набываюць адкрыта варожы характар да прадстаўнікоў любой канфесіі, утрымліваюць жорсткую крытыку і агрэсію.

Мозговед: *Хорошо быть еретиком и не бояться сожжения на костре <...> но когда видишь толпу людей возле церкви жаждущих чтобы их пироги и крашеные яйца побрызгали водой, или читаешь подобные статьи то начинаешь верить, что человек самое безумное из всех живых существ.*

toomushchik_toomushchik: *Эпидемия тупости. Моя твердая позиция – все религиозные вопросы мой ребенок будет решать сам, после того, как ему исполнится 18 лет. В то же время я всеми силами буду растить образованного человека, чтобы этих вопросов у него не возникло. ЛЮБУЮ ЦЕРКОВЬ, РЕЛИГИЮ – ПРЕЗИРАЮ. Людей, поклоняющихся трупам, верующих в сказки тысячелетних давностей и проводящих всю жизнь на коленях – ПРЕЗИРАЮ. Морды эти, которые по телевизору ратуют против ЭКО, против прерывания беременности по врачебным показаниям и втирают дичь, что где-то там есть мужик, который следит за вами и всем надаёт по попе после смерти – объявил бы мошенниками и шарлатанами и посадил бы надолго. Вот такое вот ЛИЧНО МОЕ отношение к религии.*

Bobenskiy хм.: *Я – неверующий. И не крещён. Библию считаю вымыслом. Стало быть, я – еретик...*

mikhail_kurochkin: *Как же хорошо, что я атеист и мне совершенно наплевать на эти правила.*

id202042197: *А вообще христианская церковь теряет свой авторитет. Я давно стал атеистом и думаю что религия (любая) не даёт человеку ничего полезного <...> Мне кажется церковь через лет сто перестанет быть актуальной т. к. эта контора просто бизнес, причем с гос поддержкой, которая даже налоги не платит...*

alskh: *Интересно чем вообще бог от дьявола отличается. Один шлёт испытания, другой искушения – суть одно и то же, оба карают грешников. Может это одно лицо?*

Дыферэнцыяцыя “свайго” і “чужога” па лініі рэлігійных адносін рэалізуецца праз супастаўленне “канфесія – соцыйум”. Тактыка заключаецца ў эксплікацыі канфесійных адрозненняў і рэалізуецца ў ацэначна-маркіраваным супастаўленні праваслаўя і каталіцызму, прычым у міжканфесійным дыялогу праяўляецца лаяльнае стаўленне да каталіцызму, а праваслаўю даецца негатыўная ацэнка.

Prohojiy: *У католиков более лояльный подход к этому. Они и детей к первому причастию готовят при костёлах.*

sexi: *Государство <...> стрижёт налоги с церкви, все указы в полит. и духовном плане с Москвитии идут. У католиков всё по-другому <...> там нет этой показухи, я хоть и православная, но детей крестили в костёле.*

Janych: *Т. е. православная вера уже перестала быть христианская? Московский патриархат исповедует какую-то свою – православную веру. И ребенка крестят не в христианскую веру, а в православную? Беларусы уже давно живут в своем православно-католическом мире и отлично уживаются – они христиане, настоящие...*

sexi: *У нас больше католиков <...> поэтому со временем все перейдут на польскую веру.*

the_wisher: *В Европе уже все больше и больше мусульман... так что вам не польская вера нужна, а ислам.*

hiki-Miki: *Католическая церковь в плане "контактов" с другими христианскими ветвями более свободных взглядов придерживается...*

Для аўтараў некаторых каментараў рэлігійныя догмы застаюцца другаснымі ў дачыненні да ўнутраных меркаванняў.

Pani: *Я – католичка. В Библии тоже есть такие "опасные" места. Я не принимаю призывы некоторых псалмов, где в тексте говорится страшные проклятия, пожелания смерти детям. Объясняется это тем, что это история еврейского народа, что это все иносказательно. Тем не менее, читать это неприятно.*

Яшчэ адзін падыход, які можна ахарактарызаваць як “вера без прыналежнасці” ці “прыналежнасць без веры”: і праваслаўе, і каталіцызм каментуюцца як “чужыя” для беларускага грамадства рэлігійныя сілы.

ales.kaput: *Ёсць спрадвёку на Беларусі свая адмысловая вера, т. з. "вера беларуская", якая азначае, што хрост мы прымаем ці ў царквах ці ў касцёлах, але потым туды не ходзім, бо не маем да іх веры. У касцёлах нас апалячвалі, а ў царквах – рабілі рускімі. Гэта такія своеасаблівы пратэстантызм пераплецены з моцнымі дахрысціянскімі традыцыямі (Радаўніца, Дзяды, Івана Купала і г.д.).*

Нягледзячы на тое, што ў тэкстах дамінуюць негатыўнае стаўленне да традыцыйных канфесій, некаторыя посты дэманструюць дастаткова яскравую рэлігійнасць наведвальнікаў сайта.

6565302: *Читаю и дивлюсь. Большинство пишущих либо троллеисты либо крещенные, которые пару раз в жизни были в храмах и то как туристы, которые тоже ничего не понимают в жизни Церкви <...> Это же тема для Православных верующих и принятых правилах на Архиерейском соборе. Это правила к исполнению, а не обсасыванию вопросов в которых не понимаешь.*

P.S. <...> Вы просто прикоснетесь к духовному и на многие вопросы у вас откроются глаза, все станет на свои места. Человек полон, когда объединяет в себе и физическое и духовное, это является гармоничным развитием личности.

Василий_Петров_talks67: *Православная Церковь – единственное, что ещё удерживает наше общество от разгула безнравственности и либерального безумия. Но и Церкви нужно зорко смотреть за своими служителями и следованию Священного Предания.*

ingemar_smit: *В сводках преступлений несравненно больше фигурируют атеисты. Несравненно. Преступления, заморочки. Почти одни атеисты.*

Наступная маўленчая стратэгія – дыскрэдытацыі рэлігіі і веры – рэалізуецца з дапамогай тактык, моўных сродкаў, тропай і фігур, выкарыстанне якіх парушае лінгвапрагматычныя прынцыпы камунікацыі. Маўленчая стратэгія дыскрэдытацыі рэлігіі рэалізуецца ў наступных тактыках: дыскрэдытацыі канфесій у цэлым; дыскрэдытацыі Рускай праваслаўнай царквы і Рымска-каталіцкага касцёла як сацыяльных інстытутаў; дыскрэдытацыі святароў.

Тактыка дыскрэдытацыі праваслаўя і каталіцызму як рэлігійных вучэнняў заключаецца ў падрыве даверу, змяншэнні аўтарытэту, традыцыйным абвінавачванні ў цемрашальстве Царквы. Тэксты ўтрымліваюць нападкі на рэлігію, негатыўнае стаўленне як да праваслаўных, так і каталікоў, у цэлым да “афіцыйнай” Царквы, якая выступае носьбітам варожага светапогляду.

Иван_Штульц: *Библия и есть выдумка смертных, давно мучает вопрос, если бог создал человека по образцу и подобию своему, то человек это копия бога, значит бог это человек, почему тогда человек не всемогущ и не вездесущ как бог? И почему копия бога является его рабом? Человек разумный найдёт там много непонятного, просто библию никто не читает.*

гыук60491: *А если бы были атеистами, то не имели бы вообще такого геморроя. И сколько денег оставили бы в семье, а не отдали бы попам в карман.*

Мария_Иванова_talks99: *Бесспорно, что Иисус существовал, и бог есть, но это вовсе не значит, что именно христианская религия истинная.*

the_wisher: *Вера она в душе, а не в церкви. Религия это просто такой бизнес.*

Тактыка дыскрэдытацыі Рускай праваслаўнай царквы і Рымска-каталіцкага касцёла як сацыяльных інстытутаў у прааналізаваным

матэрыяле рэалізуецца праз трактаванне РПЦБ і РКК як палітычных, грамадскіх, культурных, гаспадарчых структур, якія дзейнічаюць не на карысць усяго грамадства, але ў сваіх інтарэсах. Аўтары постаў бачаць у Царкве аналаг свецкай арганізацыі ці нейкую "бізнес-карпарацыю". Звяртае на сябе ўвагу той факт, што, крытыкуючы дзейнасць Царквы, аўтары постаў не адмаўляюць веры ў Бога і Хрыста.

Janych: Тут вистрeтил два типа верующих – верующих в свою церкву и верующих что человек жил и будет жить без всякой веры. А почему бы не верить просто в Бога в Троице Единого. Церковь в лучшем случае посредник. Посредник не справляется с работой – найдем другого.

Александр_Петрович_tutby5: Церковь – дело рук людских. Никакого отношения к Богу она не имеет. Вообще. Бог в каждом из нас. Душа – это и есть частичка Бога. Он в мыслях и в поступках. А Церковь – эксплуатация веры человека, в корыстных целях.

Чен_Кайшу: Мракобесие, конечно, с одной стороны. С другой стороны, раз есть некая организация, то какие-то и правила для ее членов должны быть. В крайнем случае, всегда можно перейти в другую веру, если что.

Люблю_Себя: моя знакома (католичка) зашла в храм православный <...> Ее попросили, настойчиво попросили (вежливо выпроводили) выйти.

Егор Батрудов: Такое ощущение, что представители церкви побывали там, все законспектировали и вернулись сюда, чтобы благу весть доносить <...> Идиотизм чистой воды <...>.

Стратэгія дыскрэдытацыі святароў сарыентаваная на фарміраванне негатыўнай ацэнкі іх дзеянняў і рэалізуецца ў такіх прыёмах, як абвінавачанне, папрок, іронія, намёк, навешванне ярлыкоў. У дыялогах удзельнікаў дыскусіі прыкладна ў аднолькавай ступені, рэзка і часам нават з нянавісцю, крытыкуюцца і праваслаўныя, і каталіцкія святары за дзеянні, якія парушаюць, з пункту гледжання аўтараў постаў, рэлігійныя каштоўнасці і рэлігійную сістэму паняццяў. Адзін з найбольш вострых момантаў для крытыкі духавенства – імкненне да ўзбагачэння за кошт прыхаджан.

flakman_talks8: А насчет, яхт и дорогих машин святых отцов, что там боженька говорит, или только его однополые волнуют?

the_wisher: В борьбе за клиента (верующего) все методы хороши. Но читаешь про католиков-священников педофилов, ПРЦшных бухих священников сбивающих насмерть людей и понимаешь – это все бутафория, это все такое фальшивое и красивое, что даже словами сложно это описать).

id172317619: А фото машин, на которых ездят "приближенные" к Богу? А периодически мелькающие статьи о развратниках – служителях церкви. А определенное "пожертвование" (такса) за крещение, венчание <...> В моем понимании вера не измеряется походами в церковь, она внутри человека.

ekaterina_bultsevich: *Я венчалась в костеле в Беларуси <...> По приезде в Польшу местный ксёндз вертел свидетельство о браке, выданное у нас, приговаривая, что оно как-то "не так" выглядит и надо принести ему еще несколько бумажек и он произведет запись в книге венчаний в Польше <...> В итоге сошлись на том, что белорусского свидетельства будет достаточно. Чуть позже местный народ просветил, что такая запись стоит 1000 злотых.*

Можна меркаваць, што пазіцыя негатыўнага канструявання вобразу святароў у свядомасці каментатараў грунтуецца на публікацыях свецкіх СМІ, для якіх характэрная тэндэнцыйнасць у асвятленні рэлігійнага жыцця, нізкі прафесійны ўзровень і неаб'ектыўнасць, прад-узятасць журналістаў¹.

Спробу ўзважанага падыходу да праблемы дэманструюць тэксты, аўтары якіх спасылаюцца на ўласны вопыт прыхаджаніна. Хоць канкрэтных сведчанняў наведвальнікаў сайта такога плану не так і многа, аднак яны пішуцца на праверанай канкрэтнай інфармацыі, вытрыманы ў далікатнай форме, утрымліваюць важкія аргументы. Вельмі шкада, што такія факты застаюцца для СМІ непачутымі ці малазначнымі.

ekaterina_bultsevich: *Из белорусских ксендзов, знакома была с легендой Владиславом Чернявским (служил в Вишнево, Воложинский район). Он имел привычку спрашивать у людей, не последние ли деньги ему отдают, брал некую часть, остальное отдавал людям и говорил, что ему много не надо, а у людей дети и многое другое подобному делал. Более таких не встречала. Найти лояльного ксендза в Беларуси сейчас не проблема.*

Віртуальная прастора стала месцам выражэння рэлігійных поглядаў грамадзян, што паслужыла прычынай для аналізу асаблівасцей дадзенага сродку камунікацыі ў кантэксце выражэння карыстальнікамі інтэрнэту сваёй рэлігійнай культуры. Падкрэслім, што мы не экстрапалюем атрыманыя вынікі на свядомасць і рэлігійную культуру ўсіх грамадзян Беларусі. Увага звяртаецца на спантанную тэкставую дзейнасць аўтараў постаў, якая, на нашу думку, фіксуе рэлігійныя погляды, чаканні аўдыторыі. Аналіз інтэрнэт-каментароў да артыкулаў рэлігійнай тэматыкі паказаў, што вядучай камунікатыўнай стратэгіяй выступае стратэгія рэлігійнай самаідэнтыфікацыі, якая накіравана на ўсведамленне канфесійнай еднасці аднаверцаў і іх адрозненні ад іншых. Стратэгія дыскрэдытацыі рэлігіі і веры замест усебаковага аналізу і прывядзення аргументаў “за” ці “супраць” дэманструе катэгарычна выражаную негатыўную ацэнку рэлігіі. Можна меркаваць, што дадзеныя стратэгіі выбіраюцца аўтарамі свядома, не характарызуюцца аб'ектыўнымі падыходамі. Камунікатыўныя дзеянні ўдзельнікаў вір-

¹ В. Хруль, *Медиаатизация религиозных ценностей как фактор формирования культуры диалога в российской журналистике*, “Вестник Московского государственного университета”, сер. 10, Журналистика, 2012, № 4, с. 62.

туальнага дыскурсу характарызуюцца выражанай аксіялагічнасцю: аўтары постаў дэманструюць недавер, падазронасць, неўхваленне канфесійнай палітыкі, імкнуцца да навешвання ярлыкоў і г. д.

Артыкул выканы пры падтрымцы БРФФД (дамова Г17Р-069 ад 18.04.2017).

Iryna Pivavarchyk

The Religious Culture of Ethno-Confessional Electronic Communication

A b s t r a c t

The article analyses the genre of the Internet commentary on religious texts posted on the leading information and news portal of the Republic of Belarus TUT.BY. The main goal was to study the speech interaction of communicants, their communicative strategies and tactics of expressing religious identity. It is established that alienation by confessional grounds is practically levelled; it is emphasized that texts for religious articles are mostly characterized by negative assessment.

